

MODALITĂȚI DE COMBATERE A FENOMENULUI „DISCRIMINARE” ÎN FORMAREA PROFESIONALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Lisnic Elena

*Direcția Cadru Național al Calificărilor,
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova*

Rezumat. În acest articol este abordată problema neglijării drepturilor persoanelor cu dizabilități în procesul formării lor profesionale. Sunt indicate unele soluții în scopul orientării profesionale adecvate și al îmbunătățirii calității vieții persoanelor cu dizabilități.

Cuvinte-cheie: discriminare, orientare profesională, dizabilitate, integrare socială, angajare în muncă.

*Chiar dacă ești „normal” sau cu dizabilități, tot ai momente frumoase și urâte,
tot ai prieteni, tot ai sentimente, viața ta are cam aceleași etape.
Atunci, dacă o persoană cu dizabilități este asemenea celuiilalt,
de ce nu ar merita să fie tratat ca și ceilalți?*

Discriminarea se caracterizează prin tratarea diferită a unor persoane aflate în situații identice sau comparabile sau, dimpotrivă, prin tratarea identică a unor persoane aflate în situații diferite. Acest fenomen, spre marea noastră regret, încă este prezent în societatea democratică, fiind atât de obișnuit, încât e considerat normal de către foarte mulți oameni.

Ultimele decade au marcat o schimbare importantă în ceea ce privește politicile publice privind persoanele cu dizabilități la nivel global. Modelul medicalizat, predominant în întreaga Europă până în anii '80, axat pe recuperare medicală și asigurarea pasivă a unui venit minim financiar, a fost înlocuit cu o paradigmă bazată pe dreptul la șanse egale, nondiscriminare și participare.

Odată cu adoptarea noii Convenții ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată și de Republica Moldova, s-a modificat optica asupra dizabilității, în general, și a modalităților de soluționare a problemelor cu care se confruntă persoanele cu deficiențe în efortul lor de integrare/incluziune socială, în special. Principala idee fixată în acest important document internațional constă în adoptarea unei poziții bivalente în asigurarea drepturilor persoanelor cu dizabilități. Această idee este interesantă și importantă și prin faptul că nu doar persoanele cu dizabilități trebuie să se adapteze la mediu, ci și

mediul, adică oamenii care îl formează, trebuie să facă un pas ferm în întâmpinarea lor. În acest context, infrastructura și instituțiile, funcționale pe diferite paliere sociale, urmează a fi aduse în concordanță cu necesitățile persoanelor cu cerințe educaționale speciale (CES), astfel încât integrarea socială, inclusiv cea educațională, să nu mai fie privită ca „un act de eroism”, dar ca o normalitate [3].

Transpunerea în fapt a politicilor de stat privind dreptul la studii de toate tipurile, asigurat persoanelor cu dizabilități prin setul de acte normativ-legislative adoptat la nivel național, dar și internațional, la care Republica Moldova este parte, are în vedere accesul nestingherit al acestei categorii de cetățeni la învățământul superior, unica oportunitate a lor de a obține o profesie care să le confere statutul de membri cu drepturi depline ai societății. Pentru persoanele cu nevoi speciale valoarea studiilor profesionale este mult mai mare decât pentru persoanele fără deficiențe, deoarece activitatea profesională le asigură nu numai sursele de existență, dar, de multe ori, și unica posibilitate de a se integra în viața socială, rupând, astfel, cercul izolării și al dependenței umilitoare de alte persoane [1, 2, 4, 5].

Discriminarea persoanelor cu dizabilități este în continuare o problemă în Republica Moldova, guvernul nereușind să pună în practică legile care

interzic acest lucru.

Trebuie menționat că în ultimii 5 ani numărul persoanelor cu dizabilități a crescut cu 3,8% (circa 184,3 mii persoane). Persoanele cu dizabilități reprezintă 5,2% din populația totală a țării. Aproape fiecare a șaptea persoană cu dizabilitate se încadrează în categoria celor cu dizabilitate severă.

Statisticile din Republica Moldova arată că o persoană cu dizabilități își găsește mai ușor un loc de muncă dacă are studii profesionale tehnice sau superioare. În țările dezvoltate, cota studenților cu dizabilități în învățământul superior oscilează între 3 și 7 la sută.

Potrivit informațiilor prezentate de instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova, numărul persoanelor cu dizabilități înmatriculate la studii superioare constituie circa 0,5% din numărul total de studenți.

Mai mult ca atât, în Republica Moldova, la momentul actual, nu este nici o instituție de învățământ superior dotată cu tot necesarul pentru a include în procesul de instruire tineri cu diverse tipuri și grade de dizabilitate. Din acest motiv, persoanele cu dizabilități sunt nevoite să-și aleagă facultatea și instituția în care să studieze nu atât după preferințe sale, cât în funcție de existența

condițiilor adecvate propriilor cerințe educaționale speciale. Acest lucru, de fapt, indirect, conduce la compromiterea serioasă a principiului neîngrădirii dreptului la studii și al șanselor egale ale tinerilor cu dizabilități.

Asigurarea accesului egal la o educație de calitate și la posibilitățile de învățare de-a lungul vieții oferă persoanelor cu dizabilități posibilitatea de a se implica pe deplin în societate și de a-și îmbunătăți calitatea vieții.

Persoanele cu dizabilități trebuie să aibă șanse egale de muncă productivă și aducătoare de câștig, altfel spus de angajare pe piața muncii.

Totodată, analiza informațiilor privind domeniile de formare/specialitățile pentru care sunt pregătiți studenții cu dizabilități în prezent scoate în evidență problema care ar putea să apară pe viitor cu privire la angajarea acestora în câmpul muncii.

În topul celor mai solicitate specialități de persoanele cu dizabilități figurează cele din domeniile: medicină, drept, administrație publică etc. (Figura 1). Ofertele propuse de piața muncii pentru specialitățile menționate sunt într-un număr mic și nu acoperă toate solicitările absolvenților.

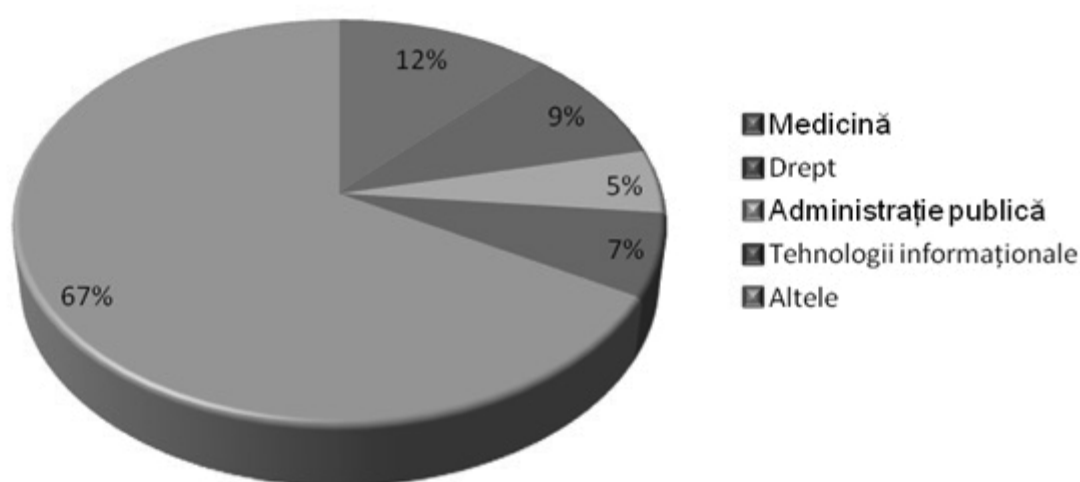

Figura 1. Specialitățile solicitate de persoanele cu dizabilități.

Potrivit unor date neoficiale, în Republica Moldova sunt angajați în câmpul muncii circa 20 la sută din numărul total de invalizi. Dar, în conformitate cu standardele internaționale, situația în domeniul

respectiv este considerată drept favorabilă dacă circa 40 la sută dintre persoanele cu dizabilități sunt încadrate în câmpul muncii.

În scopul îmbunătățirii situației create, este nevoie de o instruire profesională adecvată și măsuri de reabilitare aplicabile pentru toate categoriile de persoane cu nevoi speciale, iar munca și oportunitățile de angajare pentru aceștia urmează să fie promovate pe piața deschisă a muncii atât în modelul urban, cât și rural. În acest sens, este necesar ca:

- instrumentele existente ale pieței muncii – scheme, modalități și programe de formare și măsuri de promovare a angajării – să fie accesibile și persoanelor cu dizabilități;
- în măsura în care este posibil, trebuie să se aplice principiul libertății alegerii cu privire la formarea profesională și angajare;
- este important ca persoana cu dizabilități și, dacă este necesar, familia sau reprezentantul său să participe la ansamblul măsurilor luate în vederea orientării ei profesionale;

- abordarea pregătirii profesionale trebuie făcută din perspectiva principiilor economiei de piață;
- este necesar să fie create servicii de suport specializate pentru integrarea în muncă a persoanelor cu dizabilități;
- prevederile legale elaborate trebuie să-i sprijine activ, într-un mod real și profitabil pe cei ce angajează persoanele cu dizabilități;
- trebuie stabilit și promovat activ dialogul social cu/între firme, sindicate și ONG-uri privind instruirea profesională și angajarea persoanelor cu dizabilități.

Realizarea acțiunilor menționate va eficientiza integrarea tinerilor cu dizabilități în mediul universitar și în câmpul muncii, asigurându-le drepturi/oportunități egale în domeniul formării profesionale în aceeași măsură cu alți cetățeni.

Referințe bibliografice:

1. *Adaptarea socio-profesională a persoanelor cu handicap mintal*, (1975). București: Editura Academiei.
2. Andronache, N., Lapoșin, E. (2016). *Probleme teoretice și practice privind accesul tinerilor cu dizabilități la studii universitare. Accesibilitatea tinerilor cu dizabilități în universități*. Chișinău: Pontos.
3. *Comunicat Comisia Europeană*, Bruxelles, 15.11.2010.
4. Racu, S., Rusnac, V. (2016). *Tendențe moderne în învățământul național și cel internațional, Incluziunea educațională și socială a tinerilor cu dizabilități în învățământul superior*. Chișinău: Pontos.
5. Stempovschi, E., Timuș, A. (2017). *Studenti cu dizabilități în învățământul universitar; Ghidarea în carieră și angajarea în muncă, Accesibilitatea tinerilor cu dizabilități în universități*. Chișinău: Pontos.